

Restant van een buitenplaats

De historie van de woningen Markt 92, 94 en 96 te Westkapelle

Westkapelle telt weinig oude gebouwen. De bombardementen en de daaropvolgende geallieerde landing in het najaar van 1944 verwoestten bijna het complete dorp. Tegenwoordig heeft Westkapelle zes beschermde monumenten. Dit zijn de grote vuurtoren, het zogenoemde IJzeren Torentje op de zeedijk, de korenmolen, twee boerderijen aan de Prelaatweg en drie woonhuizen aan de Markt. Deze laatste drie zijn ondergebracht in één pand, met de huisnummers Markt 92, 94 en 96. Het geheel staat sinds 21 april 1966 op de lijst van beschermde monumenten.

Omdat ik in een van deze drie huizen woon, leek het mij interessant om de geschiedenis van dit pand eens na te gaan.

Ambachtsheer en zijn hof

Op 3 oktober 1678 kwam Martinus Veth in het bezit van de stad en heerlijkheid Westkapelle. Hij werd door deze aankoop ambachtsheer. De familie Veth was in die tijd de meest vermogende en gezaghebbende familie van Zeeland. Kort na zijn inhuldiging op 21 maart 1679 liet de nieuwe ambachtsheer weten dat hij een buitenplaats in Westkapelle wilde bouwen. De plaats die Veth daarvoor uitzocht wordt beschreven door K. Baart in zijn boek uit 1889 over de geschiedenis van Westkapelle: "het erf loopende van het stadhuis oostwaarts tot aan den eersten dwarsweg, naast de later gebouwde, nu voormalige school, ter diepte van de geheele Kloosterstraat, langs den weg die naar de toren liep en de grensscheiding van het gebied uitmaakte. Behalve deze plek kocht hij nog aan de overzijde van den scheidingsweg,

een veel grooter strook grond, loopende van den Groenenweg tot nabij den toren. Op de eerste ruimte verrees het heerenhuis met prachtig aangelegden tuin en de tweede ruimte werd tot bosch beplant. De gehele plaats besloeg eene oppervlakte van ongeveer 15 bunders."

Het gebied dat Baart omschreef als "de eerste ruimte" ligt tegenwoordig ongeveer binnen het gebied Markt (vanaf Markt 102), Utrechtsestraat, d'Arke en gedeelte Achterweg tot aan de baan naar de achterzijde van Markt 102. De "tweede ruimte" ligt grofweg ten zuiden van een groot gedeelte van de De Casembrootstraat en d'Arke, met een gedeelte van de huidige kreek erbij inbegrepen. Deze twee straten liggen dus ongeveer op dezelfde plaats als de hierboven genoemde "scheidingsweg", later Groenenweg genaamd.

Tuinmanswoning

Waarschijnlijk werd eind 1679 of begin 1680 begonnen met de aanleg van de buitenplaats.

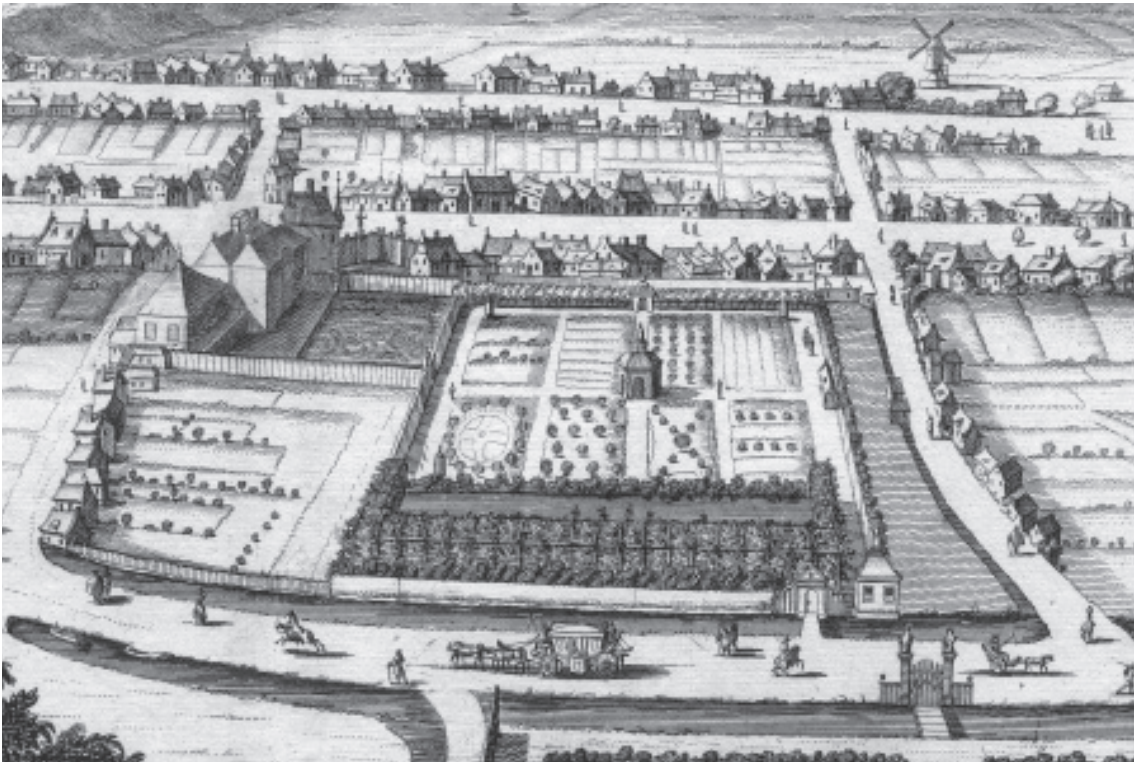
Achter het stadhuis werd het "heerenhuis" van Martinus Veth gebouwd. Smallegange schrijft in 1696 in zijn *Nieuwe Cronyk van Zeeland*: "Martinus Veth, die, seermachtig in Rijkdommen zijnde, aldaer, achter het Stadhuis, een schoone kostelijke woning heeft doen bouwen."

Aan de oostkant van het stadhuis werd aan de openbare weg (de latere Zuidstraat) een prachtige poort gebouwd met een sierhek en aan beide zijden grote pilaren waarop een beeld stond. Deze poort gaf toegang tot de tuin en de woning. Daarnaast werd de tuinmanswoning gebouwd. In dit gebouw was een kamer

ingericht die gebruikt kon worden door de familie Veth. K. Baart: “Naast het hek verrees aan de straatzijde een vrij lang gebouw, waarin een kamer voor de familie als zij de straat wenschte te zien. Deze kamer had een planken vloer, was met goudbehang versierd en werd door buitenluiken gesloten. De overige vertrekken

maar een schuine kant. Op het dak staan twee grote schoorstenen en twee kleine dakkapellen. De ramen zijn voorzien van blinden of luiken en voor het huis staat een zogenoemd glint van zware hardstenen palen.

De Zeeuwse moppen die voor de bouw van dit pand werden gebruikt, zijn volgens

waren bestemd voor woning van den tuinman.”

Datering

De bouw van de buitenplaats heeft waarschijnlijk enige jaren geduurd en was omstreeks 1685 voltooid. Op een gravure van Jan Arends uit 1778 en een anonieme gravure uit circa 1790 is, naast de poort, het tuinmanshuis goed te zien. Aan de rechterzijde heeft het dak geen topgevel

Detail van de kaart van de stad Westkapelle waarop de nieuwe buitenplaats van Martinus Veth midden in het dorp is afgebeeld. Kopergravure, opgenomen in de 'Nieuwe Cronyk' van Smallegange (1696). (Zeeuws Archief, Zeeuws Genootschap, Zelandia Illustrata, deel I, nr. 402)

Westkappelse overlevering afkomstig van een klooster dat in de buurt heeft gestaan. Tijdens de verbouwing van een deel van

het pand in 1996 werd een originele fundering uitgegraven. Hierin bevonden zich inderdaad diverse moppen die aan één zijde met meerdere lagen witkalk waren bedekt. Deze stenen waren dus afkomstig uit een muur van een eerder gesloopt pand. Gezien het formaat en het type dateren deze stenen uit de vijftiende eeuw. Of

splitst; aan de rechterzijde was de mooie kamer voor de ambachtsheer en links de eenvoudige woning voor de tuinman. De toegangsdeuren tot deze woningen zaten aan de achterzijde van het gebouw. Over het interieur en de indeling van de woningen ten tijde van de bouw is weinig bekend. Het huis van de ambachtsheer

Op de kaart van Walcheren van de gebroeders Hattinga omstreeks 1750, is het gebied van 't Hof te Westcappel duidelijk te zien. Een tuinman was daar zeker geen luxe, gezien de grote siertuinen, moestuinen en de bossen. (Zeeuws Archief, Atlas Hattinga Zeeland, deel I, nr. 12)

het inderdaad moppen van het klooster zijn geweest, valt niet na te gaan.

Interieur

Het gebouw was dus in twee delen ge-

had een planken vloer en goudleerbehang. Het huis van de tuinman had hardstenen plavuizen en in de kamer bevond zich een grote haard met schouw. In deze woning waren witte tegeltjes aangebracht, met onder andere blauwe landschapjes en kinderspelen. Onder dit gedeelte van het pand lag over de hele lengte een kelder. Die was 8 meter lang en 3,25 meter breed en had een vloer van rode plavuizen. Boven de kelderingang was een opkamer. Een grote zolder strekte zich uit over het

gehele pand, inclusief het gedeelte van de ambachtsheer. De twee schoorstenen in het midden van de vloer waren de enige obstakels.

De kamer van de ambachtsheer werd ook wel de zomerkamer genoemd. Deze kamer lag op het noorden en wellicht vond Veth er 's zomers verkoeling omdat zijn woon-

het gebied van 't Hof te Westcappel duidelijk te zien. Een tuinman was daar zeker geen luxe, gezien de grote sier- en moestuinen en de bossen die het hof omvatte. Nadat Martinus Johan Veth in 1755 was overleden, erfde zijn neef Martinus Veth van de Perre de ambachtsheerlijkheid. Deze heer gaf niet alleen veel geld uit aan

huis geheel aan de zonzijde was gelegen. Deze situatie van het gebouw zal waarschijnlijk zo zijn gebleven tot de ontmanteling van de buitenplaats, aan het einde van de achttiende eeuw.

Opvolging

De stichter van de buitenplaats, Martinus Veth, overleed in 1711 en hij werd opgevolgd door zijn zoon Martinus Johan Veth. Op de kaart van Walcheren die de gebroeders Hattinga omstreeks 1750 maakten, is

Op een gravure van Jan Arends uit 1778 is links naast de poort het tuinmanshuis goed te zien. (Zeeuws Archief, Zeeuws Genootschap, Zelandia Illustrata, deel II, nr. 1321)

de verandering van de tuinaanleg, maar ook aan verbeteringen en verfraaiingen in het dorp. Zo liet hij de Zuidstraat verlengen tot de toenmalige kerk, die nu de vuurtoren is. De eerdergenoemde scheidingsweg tussen zijn tuinen en het bos werd afgesloten en bij zijn hof gevoegd.

Gekraakt en gesloopt

De politieke onlusten aan het einde van de achttiende eeuw gingen aan Westkapelle niet voorbij. In 1795 bezetten de Franse troepen Walcheren en werd er een vrijheidsboom voor het stadhuis geplant. De Westkappelse bevolking liet de ambachtsheer schriftelijk weten dat “de burgerij niet meer van hem gediend wenschte te zijn.” De door hem opgelegde belastingen en herendiensten wilde men, in deze periode van strijd voor vrijheid en gelijkheid, kwijt. Intussen was het in Westkapelle een drukte van belang. Honderden soldaten werden in het dorp gelegerd. In 1796 was het garnizoen zo groot dat er een hoofdofficier bij kwam. Deze zocht voor zichzelf en voor enkele anderen met een hogere rang een geschikte woning. Het huis van de ambachtsheer was op dat moment niet bewoond, want hij verbleef op de buitenplaats Duinvliet. Omdat men van hem geen toestemming kreeg om zijn woning te gebruiken, werd het pand ‘gekraakt’. Eind 1798 verkocht Veth van de Perre zijn buitenplaats in Westkapelle “met derzelve Heeren Huysing, Koetshuys, Stallingen, Schuurtje en verderen Bouw, benevens de Tuynen, Vijvers, Bosschen, Plantsoen en Boomgaarden en annexe Zaaylanden.” Het huis van de ambachtsheer werd gesloopt. Op deze plaats werd een nieuwe woning gebouwd. De tuinen en bossen veranderden in bouw- en weiland. Niet inbegrepen bij deze verkoop waren onder andere “het tuynmanshuys en de zomerkamer met de daar agter leggende erve groot 54 roeden vronland met de muuren, waar het thans besloten is.”

Nieuwe functie

Na de verkoop van het hof zal de tuinman

wel werkloos zijn geworden en het tuinhuis hebben verlaten. De woning werd op 9 april 1799 door generaal Osté als hoofdkwartier van het Franse garnizoen aangewezen. Dit duurde waarschijnlijk tot 1802, toen de Vrede van Amiens werd ondertekend en de militairen uit het dorp vertrokken. Thans is in het gebouw op nummer 96 nog altijd een geweerrek – vermoedelijk uit deze periode – aan de muur aanwezig. De tijdelijke bestemming zal het voormalige tuinhuis en de zomerkamer geen goed hebben gedaan. Het naastgelegen stadhuis, dat ook door de militairen was gebruikt, werd volledig verwaarloosd en deels geruïneerd achtergelaten.

In 1810 werd Nederland ingelijfd bij Frankrijk. De inwoners van Westkapelle werden ingezetenen van het Franse rijk en moesten de Franse taal leren. Daarom werd er in het dorp een Franse onderwijzer aangesteld. Een geschikte lokatie voor de Franse school werd gevonden in de voormalige tuinhuiswoning. Het gebouw was ruim genoeg om enkele klassen Westkappelse kinderen de Franse taal te leren. Na het vertrek van de Franse bezetter in 1814 werd het pand waarschijnlijk niet langer gebruikt als school.

Het geslacht Van Doorn

Na het overlijden van ambachtsheer Veth van de Perre in 1802 werd jonkvrouw Adriana Wilhelmina Magdalena Schorer eigenaresse van de heerlijkheid en dus “vrouwe van Westcapelle”. Zij trouwde in 1810 met Hendrik Jacob van Doorn, die na haar overlijden de ambachtsheer werd. Hun zoon Willem Frederik erfde de heerlijkheid en kreeg de titel “baron van Doorn van Westcapelle”. Diens zoon, Hendrik

Jacob baron van Doorn van Westkapelle, erfde op zijn beurt het bezit en werd dus ambachtsheer van Westkapelle en daarmee eigenaar van het pand aan de Zuidstraat.

Er is weinig informatie voorhanden over de bewoners en de staat van het gebouw in de negentiende eeuw. Het is aannemelijk

De bewoners

Wanneer we de verschillende bewoners van omstreeks 1880 tot 1920 de revue laten passeren, dan valt op dat veel van hen niet lang op deze stek bleven. Meerdere malen werd een van beide huizen bewoond door een kersvers echtpaar dat een woning zocht omdat de bruid in blijde

dat de eigenaar, de ambachtsheer, het pand heeft laten onderhouden. Hij verhuurde het aan inwoners van het dorp. De indeling werd aangepast, want op een foto uit circa 1880 is een voordeur te zien die op de twee achttiende-eeuwse gravures ontbreekt. In de negentiende eeuw zijn ook de twee dakkapellen gesloopt. Op dezelfde oude foto zijn ze namelijk verdwenen en vervangen door twee dakraampjes. In deze periode waren er in het pand twee woningen gevestigd, namelijk Zuidstraat A44 en A45.

De Zuidstraat omstreeks 1910. De voormalige tuinmanswoning is het pand met de witgepleisterde gevel. Links de openbare lagere school en rechts het gemeentehuis. (Coll. P.J. Minderhoud)

verwachting was. Zodra het financieel haalbaar was, kocht het stel een eigen huis en vertrok.

Ouderwets

Rond 1900 – het pand was toen circa 215 jaar oud – werd het hele dakbeschot vernieuwd op kosten van de ambachtsheer.

Deze kraaldelen zitten er nog steeds. Aan de voorzijde van de huidige woningen, de nummers 92 en 94, is een scheepsmast in de dakconstructie verwerkt. Het is niet duidelijk of deze bij een vroegere reparatie is toegepast of al gebruikt is bij de bouw.

Het interieur was begin twintigste eeuw, ook voor die tijd, ouderwets te noemen. Ondanks enkele aanpassingen en verbouwingen stamde een groot deel nog uit de tijd van de bouw. Door de hoge kamers en de plavuizen vloeren was het vooral 's winters moeilijk warm te stoken. Eén kamer in de woning A45 werd in de winter zelfs niet bewoond; de bewoners noemden deze ruimte dan ook *"de kouwen 'uuze"*. De andere kamer, de oorspronkelijke zomerkamer van de ambachtsheer, had een houten vloer en was behaaglijker.

Verkoop en verbouw

In de jaren twintig van de vorige eeuw woonde de familie H. Minderhoud op nummer A44 en de familie W. Roelse op nummer A45. Willem Roelse, die van beroep timmerman/aannemer was, had grootse plannen met het pand. Hij vond zijn huurbaas, de ambachtsheer, bereid het gehele pand (A44 en A45) aan hem te verkopen. De koopakte werd op 13 maart 1930 getekend bij notaris J.C. Blaupot ten Cate te Middelburg met een volmacht van de ambachtsheer, de 74-jarige Hendrik Jacob baron van Doorn van Westcapelle, die in Brussel woonde.

Toen het pand eenmaal in zijn bezit was, verbouwde Willem Roelse het grondig. Eerst werd de woning aan de rechterkant, waar Roelse zelf woonde, onder handen genomen. De indeling werd gewijzigd en het interieur werd aan de eisen van de tijd

aangepast. Toen dit klaar was, werd aan de linkerhelft begonnen. Hier werden twee kleinere, identieke woningen in gemaakt.

Omdat daar eerst te weinig ruimte voor was, werd de poort naast het pand bij de woning getrokken. Door dit extra stukje grond kon net de gang van de linkerwoning worden aangebouwd.

Het originele interieur werd voor het grootste deel gesloopt. Enkele onderdelen, zoals de hardstenen plavuizen en de grote houten schouwombouw, werden verkocht om dienst te doen bij restauraties in monumenten in onder andere Middelburg. De tegeltjes met de blauwe landschapjes en kinderspelen werden zo goed en zo kwaad als het ging van de muren gebikt en door Willem Roelse in de keuken van zijn woonhuis hergebruikt.

De opkamer en de ernaast gelegen bedsteden werden gesloopt en de kelder werd volgestort met puin en afval en afgedekt met planken vloeren. Het interieur van alle drie de nieuwe woningen werd in die tijd zeer modern gevonden. Een slaapkamer beneden en een inpandige wc, dat was in die tijd in Westkapelle een luxe. De huizen werden door sommigen dan ook *"burger 'uusjes"* genoemd.

Restauratie buitenkant

De buitenkant van het gebouw werd, in tegenstelling tot de gemoderniseerde binnenkant, geheel in stijl gerestaureerd. De voorgevel is door de goede indeling van de ramen en deuren en de mooie details een harmonieus geheel geworden. De twee grote schoorstenen op het dak werden vervangen door vier kleinere, behorende bij de rookkanalen van de verbouwde woningen. Het originele glint voor het pand bleef behouden, alleen moesten er twee palen

worden bijgemaakt omdat het pand iets langer was geworden door de verbouwing. De gehele restauratie was voltooid in 1932 en de eerste bewoners van de twee nieuwe huurwoningen waren een meester en een juffrouw van de ernaast gelegen openbare lagere school. De nieuwe huisnummers waren Zuidstraat A52, A52a en A53.

scheuren in de muren, wat glasschade en enige kapotte dakpannen. Er was wel een basaltblok, afkomstig van de dijk enkele honderden meters verder, dwars door het dak gevlogen. Hoewel het huis hoog en droog genoeg lag, durfden de bewoners niet meer in het dorp te blijven. Ze vluchtten, net als de meeste andere Westkappe-

Bombardementen

De situatie van het pand bleef onveranderd tot 3 oktober 1944. Op deze dag werd de zeedijk bij Westkapelle door de geallieerden gebombardeerd ter inleiding op de bevrijding van Walcheren. De dijk en een groot deel van het dorp werden door bommen verwoest.

Het gehele pand met de drie woningen werd vrijwel gespaard bij dit bombardement. De schade bleef beperkt tot enkele

Als door een wonder bleef het pand met de drie woonhuizen in oktober en november 1944 gespaard. Situatie in januari 1945. (Foto N. Flipse-Roelse)

laars die het hadden overleefd, naar omringende dorpen. De zeedijk en delen van het dorp werden nogmaals gebombardeerd op 17 en 29 oktober. Dit stukje van de Zuidstraat kwam er wederom redelijk goed vanaf, maar een groot gedeelte van

de omliggende bebouwing werd met de grond gelijk gemaakt. Op 1 november volgde de geallieerde landing. Vanaf zee werd een regen van granaten op het dorp afgevuurd. De Nederlands-hervormde kerk werd in brand geschoten en het gemeentehuis en de openbare lagere school werden weggevaagd. Als door een wonder bleef

Provisorische bewoning

Toen het dorp op 1 november 1944 was bevrijd, werden de schaarse nog bewoonbare huizen in het dorp gevorderd door de geallieerden. Enkele Engelse verpleegkundigen en artsen namen voor onbepaalde tijd hun intrek in het middelste woonhuis (A52a) van het pand.

Het pand met de drie woonhuizen anno 2005. Op de stoep voor de huisjes staan twee kapitelen, die hoorden bij het toegangshek van de buitenplaats. Ze zijn in 1997 bij de herinrichting van de markt geplaatst. (Foto Leo Hollestelle)

het pand met de drie woonhuizen nogmaals gespaard, alhoewel door een granaatinslag bij de naastgelegen school een deel van de zijgevel en de keuken van de linkerwoning (A52) werden verwoest.

Toen heel Walcheren was bevrijd en er geen gevaar meer was, kwamen enkele inwoners naar het verwoeste dorp terug. Heine Huibregtse kreeg, omdat zijn eigen woonhuis was verwoest, van Willem Roelse (die toen in Oostkapelle woonde) toestemming om in het beschadigde linkerwoonhuis (A52) te gaan wonen. De gaten in de zijgevel en de achtergevel, waar de keuken was geweest, werden afgedekt met een groot zeil en de ramen werden

gedeeltelijk dichtgetimmerd. Op deze manier bracht Heine de winter door, naast zijn Engelse burenen. Tegen het glint van de woning van Willem (A53) was op 1 november een geallieerde tank gestrand en die bleef er zeker een half jaar staan.

In de winter van 1945 werd begonnen met het dichten van de dijk en met de wederopbouw van het dorp. Dit bracht weer meer bewoners in het dorp en ook een enkele winkelier keerde terug.

Kruidenier Lou Brasser kreeg toestemming van Willem Roelse om in zijn woonhuis te gaan wonen en een winkeltje te beginnen in het naastgelegen kamertje. Zo raakten alle woningen weer bewoond. Het bleef wel improviseren omdat de dijk nog niet dicht was en men moest leven met het tij. In het pand aan de Zuidstraat is, door zijn hoge ligging in het dorp, nooit zeewater gekomen en daardoor was het zeer geschikt voor bewoning. De vloedlijn was er wel vlak bij, slechts enkele meters van de achterdeur. De bewoners keken door de ramen aan de achterzijde van het gebouw zo het dijkgat in, en bij helder weer zagen ze de kust van Zeeuws-Vlaanderen liggen.

Goedgekeurd

Zodra Willem Roelse de kans kreeg, werd het beschadigde huis A52 opgeknapt. Aan materiaal was geen gebrek, want het hele dorp lag vol met stenen en planken. Dat was bij de latere verbouwing van de woning in 1996 duidelijk te zien, want het keukendak bestond uit allerlei soorten planken in diverse kleuren verf.

Doordat het gehele pand zo snel was gerepareerd, kwam het door de keuring heen die alle beschadigde huizen moesten ondergaan. Wanneer de beschadiging aan

een gebouw te groot was of wanneer een pand niet in het herbouwplan van het dorp paste moest het namelijk worden gesloopt. Toen de dijk was gedicht en alle ruïnes waren geruimd, in 1946, was het grootste deel van het dorp een kale vlakte met hier en daar een huis dat het geweld had 'overleefd'. Het pand stond nu helemaal alleen, want alle naastgelegen huizen waren verdwenen.

Wederopbouw en huidige staat

In 1946 kwam het dorp weer tot leven, want door de vele houten noodwoningen die werden gebouwd keerden de inwoners terug in Westkapelle. De wederopbouw van het dorp kwam snel op gang. Het werd in grote lijnen weer opgebouwd naar het vooroorlogse grondplan. Door de ligging van het voormalige dijkgat met de nieuwe dijk en de ontstane kreek onderging de zuidkant van het dorp een ware metamorfose.

Ook het centrum van het dorp werd aangepast. Een deel van de Zuidstraat werd verbreed in de vorm van een marktplein, waar ook het nieuwe gemeentehuis en de hervormde kerk werden gebouwd. Deze veranderingen vonden plaats in het gedeelte van de Zuidstraat tegenover het pand, zodat het aan het marktplein kwam te liggen. Het nieuwe adres van de drie woonhuizen werd nu Markt 92, 94 en 96. Eigenaar Willem Roelse woonde weer in zijn huis op nummer 96 en de andere twee huisjes waren weer verhuurd. Zo bleven de situatie en het uiterlijk van het gehele pand jaren onveranderd. Na het overlijden van Willem Roelse in 1979, erfde zijn enige dochter Neeltje Flipse-Roelse het gehele pand. Zij ging in het huis van haar vader wonen nadat het inwendig was verbouwd,

want de laatste verandering dateerde alweer van 1931. In 1987 verkocht zij de huurwoning nummer 94 aan de bewoners die er al jaren in woonden. Nadat in 1995 de laatste huurders van nummer 92 waren vertrokken, werd ook dit woonhuis verkocht. Zo was het pand voor het eerst sinds de bouw ervan niet meer in bezit van één eigenaar.

Bij de eerdergenoemde verbouwing in 1996 van nummer 92 werd geprobeerd meer ruimte te creëren door middel van een dakkapel aan de voorzijde. Eén dakkapel was, gezien de lengte van het dak, geen gezicht. Daarom besloten de bewoners van nummer 96 eenzelfde dakkapel te plaatsen. Uitgangspunt daarvoor waren de gravures uit de achttiende eeuw, waarop het pand ook twee dakkapellen bezat. Ze zijn dan ook op ongeveer dezelfde

plaatsen aangebracht, met toestemming van Monumentenzorg die dit een prima plan vond.

Ook de met puin volgestorte kelder onder dit huis werd leeggehaald en gerestaureerd.

Zo staat nu, na ongeveer 320 jaar, dit stukje Westkappelse historie nog steeds midden in het dorp trots overeind!

Piet Minderhoud

Geraadpleegde literatuur

- K. Baart, 'Westkapelle, hare bevolking, Westkapelsche dijk', J.C. & W. Altorffer, 1889.
- Martin van den Broeke, 'Jan Arends, Buitenplaatsen op Walcheren', Alphen a/d Rijn 2001.
- K. Faase, 'Tussen dijk en toren', Vlissingen 1989.

Eindhovenaren in Domburg

Het verhaal van tewerkgestelden in 1944

Voorjaar 1944. Duitsland begint zenuwachtig te worden. Aan het Oostfront gaat het slecht en aan het Westfront verwacht men een aanval van de geallieerden, maar waar en wanneer?

Van Spanje tot en met Denemarken moeten de kusten nog beter versterkt worden dan ze al zijn. De duinen in Nederland zijn versterkt met bunkers en kazematten, maar de stranden? Daar mag nog wel iets aan gedaan worden. De nodige arbeids-

krachten ontbreken echter en het leger heeft de handen vol aan het Oostfront. Dus worden de burgemeesters in bezet gebied aangespoord om arbeidskrachten te leveren. De NSB'ers onder hen willen daar graag aan meewerken.

Op transport

In Eindhoven belde begin mei een politiemans aan op Nassastraat 10 waar wij woonden. Mijn vader deed open. "Bent u